

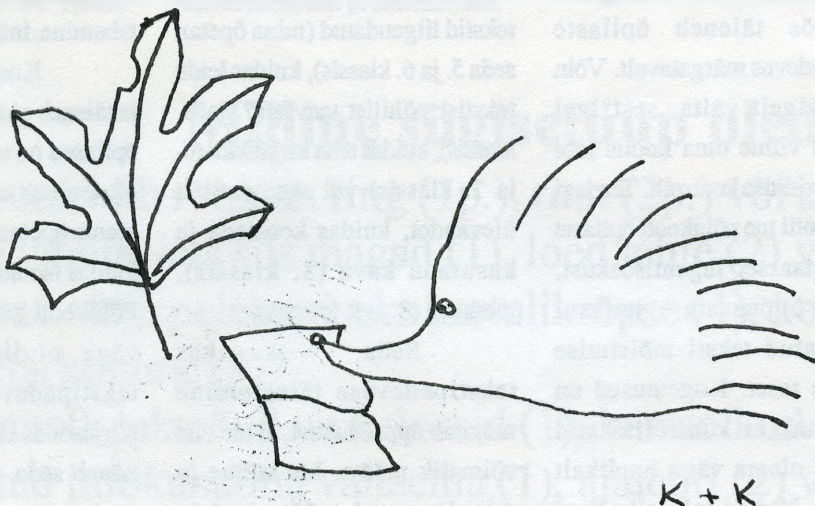
Lõrpp

Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi ajaleht

Nr. 14 November 1997

Käes on sügis. Kooliaasta on hoo sisse saanud. Õpetaja seisab taas klassi ees, et koolijätsile tarkust jagada. Milline ta on? Kas langeva sügislehe, paduvihma või talveunes siili moodi? Loodetavasti saad sa, armas kolleeg, meie sügisestelt koolituspäevadelt Nõmmel tegutsemislusti ja talve üleelamiseks vajalikke "vitamiinisüste", et kevadel taas kohtuda.

Ühest olulisest õpioskusest

Mõned põlvkonnad tagasi ei käinud enamik lapsi maailmas üldse koolis, vaatamata sellele said nad elus hakkama. Ühiskond muutub ja muutuvad ka nõudmised ühikonna liikmetele. Meie elame ajas, mida iseloomustab kirjalike tekstide näol edastatud info suur maht ja pidev kasv. Meie aeg ja ühiskond nõuavad meilt, et me oskaksime nendest tekstidest infot leida, seda mõtestada ja edastada. Tänapäeva inimene peab olema hea lugeja ja kirjutaja.

Eesti koolis on lugemise ja kirjutamise elementaaroskust usinalt ja tulemuslikult õpetatud. Elementaaroskuse all mõtlen lugemise tehnilist ja kirjutamise ortograafilist külge. Tänapäeva

koolis ei piisa elementaaroskustest. Elementaaroskused moodustavad vaid baasi märksa keerukamatele ja komplekssematele oskustele. Teksti läbilugemisele järgneb (lugemisega kaasneb) sisu mõistmine, oma otsuste suuline või kirjalik argumenteerimine. Elementaaroskused moodustavad kvantiteedi, millele saab ja tuleb rajada kvaliteet - tekstipädevus.

Juhtusin äsja vestlema ühe lapsevanemaga. Vestluse sisu oli küllalt tüüpiline, sellepärast toon selle siin ära. Nimelt kiitis see lapsevanem oma tütre ajalooõpetajat, kuna too dikteerib kogu uue aine õpilastele konspektiivselt,

õpilased kirjutavad "etteütlust" üles ja neil on järgmiseks tunniks hea ja mugav õppida. Tundub, et sellist õppemeetodit loetakse tõhusaks nii õpetajate kui ka lapsevanemate hulgas. Minu arvamust mööda on sellisel meetodil õpetav õpetaja vastutustundetu egoist. Talle on väga tähtis, et õpilased oskaksid nimetada ajaloolisi fakte, puistata nagu käisest aastaarve, ajalooliste sündmuste põhjusi ja tagajärgi. Õpetajal on tõesti põhjust särada - õpilased vastavad soravalt, saavad häid hindeid, lapsevanemad on rahul. Miks on see õpetaja siis egoist? Aga sellepärast, et seda õpetajat ei huvita, kuidas tema õpilased tulevikus tekstist arusaamisega toime tulevad. Põhikoolieag ei

kesta igavesti. Kui selle hea ajalooõpetajaga on hüvasti jäetud, seisavad tema kallid "viimehed" rinnutsi tõsiasjaga, et nad ei suuda iseseisvalt tõlgendada fakte ega neid tekstist leida. Nad ei ole omandanud tekstipädevust.

Tekstipädevuse kujunemine on pikk teekond elementaarselt lugemisoskusest, mis omandatakse algklasside emakeeletundides, teksti mõistamise oskusteni, mis omandatakse põhikooli kirjandustundides, kuni jõutakse erinevate tekstide (info-, ilukirjandustekstid) eripära tajumiseni, mõistmiseni ja arvestamiseni. Kõiki õppeaineid õpitakse tekstide põhjal. Järelikult on teksti mõistmise

Loe lehest

- Lugemisoskuse vajalikkusest lk. 1-2
- Seltsi suvisest Ungari-reisist lk. 3-6
- Uuest õppe-materjalist lk. 7
- Test lk. 7
- Kuhu edasi? lk. 8

oskuste arendamine vajalik selleks, et mistahes õppeaine mõistmine oleks jätkuv. Emakeele ja kirjanduse õpetajad ei tohi olla kitsalt oma ainele keskendunud egoistid. Kuid ma kardan, et mitte keegi peale nende ei võta oma õlgadele tekstipädevuse arendamise, propageerimise, õpetamise koordineerimise ja praktilise rakendamise korraldamise rasket koormat.

Mul on selle koorma käimalükkamise kogemus olemas. Esimeseks ülesandeks on klassis kirjandustunnis õpetatava teksti mõistmise oskuste määratlemine. Arvan, et 9. klassi õpilane peab oskama järgmist:

- küsima ja vastama mõtlemisküsimustele ja ja lisama küsimusele oma hüpoteesi
- seostama põhjust ja tagajärge
- leidma analoogiaid
- otsima kuulamisel ja lugemisel selektiivset infot
- tegema märkmeid
- konspekteerima
- loetut argumenteerima
- loetut resümeeerima
- loetut skematiseerima jne

Minu järgmine käik on paljundusse. Paljundatud materjalid käes, kutsun

nõupidamisele minuga samades klassides õpetavad teiste ainete õpetajad. Koos ühtlustame ühe või teise teksti mõistmise oskuse õpetamise aja ja teeme vastavad märked ainekavadesse. Mõnikord on vaja ka ühtlustada oskuste sisu, mõnikord täpsustada mõne mõiste sisu. Oskuste tegelik õpetaja on eesti keele ja kirjanduse õpetaja, tema töötab välja õpetamise meetodika, selgitab õpilastele oskuste sisu ja harjutab erinevate tekstidega seni, kuni õpilased saavutavad teatud vilumuse. Teiste ainete õpetajad rakendavad teadmisi ja oskusi oma ainetundides. Niisuguses koostöös täieneb õpilaste tekstipädevus märgatavalt. Võin seda julgelt väita, sest igal kevadel viime oma koolis läbi lugemisoskuse kontrolli. Teadagi ei kontrolli me põhikooli õpilaste elementaarset lugemisoskust, vaid õppeaasta jooksul omandatud teksti mõistmise oskuste taset. Kogemused on näidanud, et kontrolltekstid peavad olema väga hoolikalt valitud. Nad ei tohi olla liiga keerukad ega liiga lihtsad. Liialt keerukas tekst võib õpilasele jätta mulje, et ta ei ole midagi

omandanud, liiga lihtne tekst aga võib tekitada mulje, et saab hakkama õppimatagi. Kõige parem on kasutada mitmesuguseid õpikutekste. Oluline on, et ei valitakse eranditult kirjanduse õpiku tekste. Õpilane peab harjutama eriliigiliste tekstidega, ainult siis tekib tal teatud tekstitunnetus, mida võiks nimetada tekstipädevuseks. Võib ja õelda ka nii, et õpilane on omandanud teksti mõistmise strateegia. Mina nimetan seda tekstipädevuseks. Tekstipädevus avaldub eelkõige selles, et õpilane ei tunne teksti ees saamatuse- ja hirmutunnet. Ta teab, mis põhimõtetel on tekstid liigendatud (mina õpetan seda 5. ja 6. klassis), kuidas leida tekstist põhilist teavet (7. ja 8. klassis), kuidas teha kirjalikku (6. ja 7. klassis) või skemaatilist ülevaadet, kuidas koostada ja kasutada kava (5. klassis), teeskava (8. ja 9. klassis).

Seda, kas tekstipädevuse täiustumine mõjutab õppeedukust, ei ole vist võimalik mõõta. Me võime ju mingisugused mõõtmised ja katsed läbi viia, fakte meelepärases rakursis

tõlgendada ja siis endale sobivad järeldused teha. Koheseid ja kõiki õppeedukuse probleeme lahendavaid tulemusi ei maksa loota. Kindel on aga tõsiasi, et õpilane, kes põhikooli viie õppeaasta jooksul on õppinud ja harjutanud tekstiga töötamise oskusi, õpib hoopis hõlpsamini iseseisvalt, kui see õpilane, kellele õpetaja on konspekti "ette ütelnud" ja kelle osaks on vaid faktid ja järeldused pähe ajada. Tänapäeva koolis ei ole ainete sisu õppimisel ja materjali omandamisel meeldejätmise ainus eesmärk. Hoopis olulisem on materjalist arusaamine, ülesehituse ja struktuuri tabamine, info leidmine.

Koolituse maht kasvab ja täieneb pidevalt. See, kas meie õpilased on tulevikus edukad, ei olene ainult sellest, mida me neile oleme õpetanud, vaid ka sellest, kuidas me neid oleme õpetanud. Põhikooli kirjandusõpetuse üks väga olulisi eesmärke on tekstipädevuse arendamine. Kirjasõnas väljendatud infotulv nõuab seda.

Maie Sokk, Ilmatsalu kooli
õppealajuhataja

Toimetuse: Kaja Sarapuu, Anne Oruaas
Küljendaja: Jesper Saron (Kehra Keskkooli 9a klass)
Fotod: Kaja Sarapuu, Anne Oruaas

Leht on küljendatud Kehra Keskkooli arvutiklassis,
paljundatud Eriõli AS-is
31.10.1997

Ungari impressioone

ALGUS

Ühel hiliskevadisel päeval küsis keegi seltsikaaslane, kas mina ka Ungarisse sõidan. Ütlesin algul ei, sest polnud sõidust midagi kuulnud. Siis aga hakkasin vaikselt mõlgutama, et miks mitte. Ungaris pole ma käinud, veini ja vürtsiseid toite armastan ja pikk bussisõit läbi Ida- ja Kesk-Euroopa on tegelikult väga romantiline ja üllatusi pakkuv. Mäletan hästi kahe suve tagust Pariisireisi, kus nt kesköises Wrocławis jalutamise kindlalt reis plusspoolele võis asetada, niisama ka pühapäeva Frankfurdis.

Kui reispäev lähenema hakkas, tuli aga välja, et kevadine Ungarisse sõitjaks registreerimine tähendas üsna mitmeleparimal juhul hõimurahva vastu platoonilise huvi ilmutamist, mitte sõidukavatsust. Veel reedel polnud päris selge, kas hakkame pühapäeval Lätimaa poole liikuma või mitte, sest reisiraha oli maksnud 19 inimest. Alla 21 reisijaga ei oleks reisibüroo välja sõitnud.

Pühapäeva hommikul oli bussis koguni 22 inimest ja sõit läks lahti.

TEEL

Kõik Kesk-Euroopasse siirduvad reisid lähevad läbi Poola ja küllalt tihti kuulnud arvamus on see, et Poolat võiks natuke vähem olla: igav, räämas, reisijaile ohtlik maa, mida kiiremini ja märkamatumalt (nt magades) sealt läbi saab, seda parem. Arvatavasti alateadlikust lootusest kaitsta kohati räämas ja ohtlikku Eestit Läänemaailma analoogse suhtumise eest olen niisama alateadlikult otsinud Poolast ja mujaltki Ida-Euroopast huviväärset. Olen leidnud ka. Näiteks sellel reisel oli Krakowist (mis on teadagi tunnustatud turismilinn) edasi Slovakkia piiri poole sõitmine väga meeldejääv, tõeline Poola avastamine. Millised majad, eriti Zakopane kandis! Paljud neist ilmselt hotellid, motellid, pansionaadid,

B&Bd. Ammune teadmine, et kusagil Poolas on talikuurort Zakopane, kus peetakse suusavõistlusi, omandas konteksti. Nagu piparkoogimaastik. Majadel rõdud, katuseaknad, 3-4, koguni 5 korrust, kujundatud maastik majade ümber, turismipiirkonnale iseloomulik tänavakaubandus. Ei mingit igavust ega rääma, iga ehitaja on püüdnud naabrit üle trumbata, lisanud veel ühe räästakese, veel ühe väljaulatuva nukikese. Küllap investering *ilusse* tasub end ära — siin käiakse puhkamas ja mitte ainult Ida-Euroopast.

Saime üle Slovakkia piiri — ja ei mingit kenitlemist enam, vaid otstarbekusest dikteeritud arhitektuur. Majad asusid tihedalt teineteise kõrval tee ääres, üks otsasein vastu teed, akendeta tagakülg ühel ning akende-ustega esiküljel teisel pool. Majade juurde kuuluv krunt suundus sügavusse ja suubus mäejalamil, moodustades pikaks venitatud risküliku. Sellise planeerimise on tinginud Slovakkia mägisisus, teadis Inga, meie giid. Majade ehitamiseks sobivat pinda on vaid kitsal ribal maantee ääres. Üllatas, et Slovakkia on nii mägine, nii kaunis. Hiljem Szentendre vabaõhmuuseumis vaatasin Ungari eri paigust pärit majakesi ja panin tähele, et ka siin nagu Slovakkiaski oli küllalt palju n.ö ühe poolega maju, kus tagumisel küljel vaid sein. Majade esikülje ukse-aknaid ja sissekäiku varjas siin aga kogu maja pikkune katusealune. Miks, mõtlesin. Ega ma õiget vastust teagi. Arvan, et Ungaris on sellise planeerimise üks põhjusi vajadus säilitada majade sisemuses temperatuuri — talvel sooja, suvel jahedust. Majakestes oli kõrvetavale kuumusele vaatamata meeldivalt jahe.

RAHA JA RIKKUS

Pärast üht ööd bussis ja teist Bratislavas jõudsin Ungarisse. Võõral maal olles on ikka huvitav teada saada, kui palju elamine

olemine maksab: kui palju maksab söök-jook, kui palju tarbeasjad, kui palju saadakse palka, ja seda kõike võrrelda koduste oludega. Eesti krooni eest saab umbes 13 Ungari forintit. Bensiin on hirmkallis. 96E maksis kuni 150 forintit liiter, so ligi kaks korda rohkem kui Eestis. Kohe peale Ungarist naasmist kuulsin aga raadiost, et see vahe likvideeritakse meil peagi ja 5 aasta jooksul tõuseb kütusehind ka Eestis Euroopa tasemele (Ungaris juba on). Ei tahaks siinkohal hakata arutama, mis meil veel Euroopa tasemele võiks tõusta.

Vein aga on Ungaris odav. Õigemini — Ungaris on võimalik osta ka väga odavat ja head veini. Nt ostime liitri veini, mis maksis 199 forintit, so ca 15 krooni. Hea vein oli, aga oleks võinud osta ka 160-forintise. Söök tundub maksvat väljas süües umbes sama palju kui meil. Kuid viimasel õhtul oli meil õhtusöök Tokajis ühes veinirestoranis. Salatist, guljašsupist, praest ja kahest palancitast (eri täidistega pannkoogid) koosnev õhtusöök, kus iga käigu juurde kuulus klaas kindla magususega Tokaj veini, maksis 1500 forintit (ca 115 krooni). Eestis pole see mõeldav.

Teisel Budapestiõhtul õnnestus meelitada giidid Inga ja Ülle õhtust sõõma. Inga viis meid kohta, kus Ungari pered käivat siis, kui pereemal järsku puudub soov kodus vaaritada. Seega koht, mis on keskmisele Ungari perele taskukohane. Uurisime siis, kui palju ungarlane keskmiselt teenib. Seda ei osanud Inga täpselt öelda, küll aga teadis ta, et 2 aastat tagasi sai ülikooli kraadita õppejõud umbes 20000 forintit kuus, mis on ikka häbematult vähe. Samas naeris Inga, et tema ka ei tea, millest need ungarlased elavad, aga üldiselt elavad nad tema arvates üsna hästi. Eks nad töötavad oma elujärje seadmiseks ka mitme

koha peal, nagu meiegi ajalehtedest lugeda on olnud.

Suitsiidide arvult 1000 elaniku kohta on ungarlased nagu eestlased-soomlasedki tabeli eesotsas. On's depressiivsus meie ainus ühistunnus, mõtlesin reisi jooksul mitut puhku.

Pisitasa jõudsingi rikkuseni. Tundub, et nii uhkeid autosid kui Tallinnas ei ole ei Poolas, Slovakkias ega Ungaris. Poolat uputasid "seljakotid" — Poolas toodetud FIAT 126Pd, kuhu täismees ei näi mahtuvat, aga seal ta ometi on. Ungaris, kus oma autotööstust pole kunagi olnud, oli palju endise Ida-Saksamaa Trabante ja Wartburge. Naljakad, aga liiguvad. Meie liigume Tallinnas nii uutel headel Lääne autodel, et hakkab võõrastele silma. Nad küsivad, kuidas me nii rikkad oleme. Mina seda ei tea. Meie pere sõidab endiselt 70. lõpu liiguliga.

RAHVAS JA RIIK

Jaan ütles Ungari kohta naljatamisi *multinatsionaalne ja monolingvaalne*. See oli kommentaar Inga jutule, et Ungari kuningad soovisid teiste rahvaste esindajate asumist Ungari aladele, et ungarlane olemiseks ei pea tõestama oma pärinemist puhastverd ungarlase sugupuust, et Ungari on nii mõnigi kord ajaloos uhkust tundnud oma poegade üle, kelle vanemadki pole olnud ungarlased, suguvõsast rääkimata. Nt Sandor Petöfi on slovaki päritolu. Nii et rahvustevahelisi arusaamatusi Ungaris pole, kes Ungaris, see ungarlane.

Riigiga on ungarlase suhe minu meelest komplitseeritum.

Pea kõik, mis Budapestis vägevast, on ehitatud-korrrastatud-taastatud Ungari milleeniumiks, mida tähistati suurejooneliselt eelmise sajandivahetuse paiku, siis kaksikmonarhia ajal. Ungari riigi rajajaks peetakse Arpádit dünastia valitsejaid Gézat ja tema poega püha Istvánit (Stephen). See algus oli siis 10. sajandi lõpul.

Väsimatud krakovjaki mängijad Krakowis

Emakeeleõpetajate unistuste koht: Pal-tänav Budapestis on nüüd tüdrukute mänguplatsiks

Kaja, Inga ja kohalik giid Marika 1996. aastal asutatu Pannonhalma kloostri õues

Rõõmus ja rahulolev reisiseltskond Budapestis kuningalossi ees. Selja taha jääb lummas vaade imekaunile Budapestile.

Henn ja Kersti Kaldma ning reisi hing Kaja Sarapuu tuhandeaastaste seinte hingust tunnetamas

kodus vaaritada. Seega koht, mis on keskmisele Ungari perele taskukohane. Uurisime siis, kui palju ungarlane keskmiselt teenib. Seda ei osanud Inga täpselt öelda, küll aga teadis ta, et 2 aastat tagasi sai ülikooli kraadita õppejõud umbes 20000 forintit kuus, mis on ikka häbematult vähe. Samas naeris Inga, et tema ka ei tea, millest need ungarlased elavad, aga üldiselt elavad nad tema arvates üsna hästi. Eks nad töötavad oma elujärje seadmiseks ka mitme

koha peal, nagu meiegi ajalehtedest lugeda on olnud. Suitsiidide arvult 1000 elaniku kohta on ungarlased nagu eestlased-soomlasedki tabeli eesotsas. On's depressiivsus meie ainus ühistunnus, mõtlesin reisi jooksul mitut puhku.

Pisitasa jõudsingi rikkuseni. Tundub, et nii uhkeid autosid kui Tallinnas ei ole ei Poolas, Slovakkias ega Ungaris. Poolat uputasid "seljakotid" — Poolas toodetud FIAT 126Pd, kuhu täismees ei näi mahtuvat, aga seal ta ometi on. Ungaris, kus oma autotööstust pole kunagi olnud, oli palju endise Ida-Saksamaa Trabante ja Wartburge. Naljakad, aga liiguvad. Meie liigume Tallinnas nii uutel headel Lääne autodel, et hakkab võõrastele silma. Nad küsivad, kuidas me nii rikkad oleme. Mina seda ei tea. Meie pere sõidab endiselt 70.

lõpu liguliga.

RAHVAS JA RIIK

Jaan ütles Ungari kohta naljatamisi *multinatsionaalne ja monolingvaalne*. See oli kommentaar Inga jutule, et Ungari kuningad soovisid teiste rahvaste esindajate asumist Ungari aladele, et ungarlane olemiseks ei pea tõestama oma pärinemist puhasverd ungari sugupuust, et Ungari on nii mõnigi kord ajaloos uhkust tundnud oma poegade üle, kelle vanemadki pole olnud ungarlased, suguvõsast rääkimata. Nt Sandor Petöfi on slovaki päritolu. Nii et rahvustevahelisi arusaamatusi Ungaris pole, kes Ungaris, see ungarlane.

Riigiga on ungarlase suhe minu meelest komplitseeritum.

Pea kõik, mis Budapestis vägevad, on ehitatud-korrastatud-taastatud Ungari milleeniumiks, mida tähistati suurejooneliselt eelmise sajandivahetuse paiku, siis kaksikmonarhia ajal. Ungari riigi rajajaks peetakse Arpáдите dünastia valitsejaid Gézat ja tema poega püha Istvánit (Stephen). See algus oli siis 10. sajandi lõpul. Viimane suur ungari soost kuningas oli renessansikuningas Matthias 15. sajandi lõpul. 16. sajandi I veerandil varises Ungari

iseseisvus kokku. Siitpeale on Ungarit valitsenud võõrad, nimetagem türklasi ja Habsburge. Ka kaksikmonarhia ajal oli Ungari pelgalt Austria provints. Väga vähestel Ungarist pärit isikutel õnnestus keisririigis kõrgele positsioonile tõusta. Kes tõusis, see on mainimist vääriv ajalookangelane siiani. Entente'iriikide ja Ungari vahel Trianonis sõlmitud rahuga kaotas Ungari suurema osa oma territooriumist, sealhulgas Slovakkia, Transilvaania, Horvaatia, Slavoonia. See oli Ungarile valus kaotus ja on siiani. Mitu miljonit ungarlast elab väljaspool emamaad ja teadagi tekitab see probleeme; Rumeenia ja Slovakkia ungari rahvusvähemuse problemaatika on *uues* Euroopas hästi tuntud.

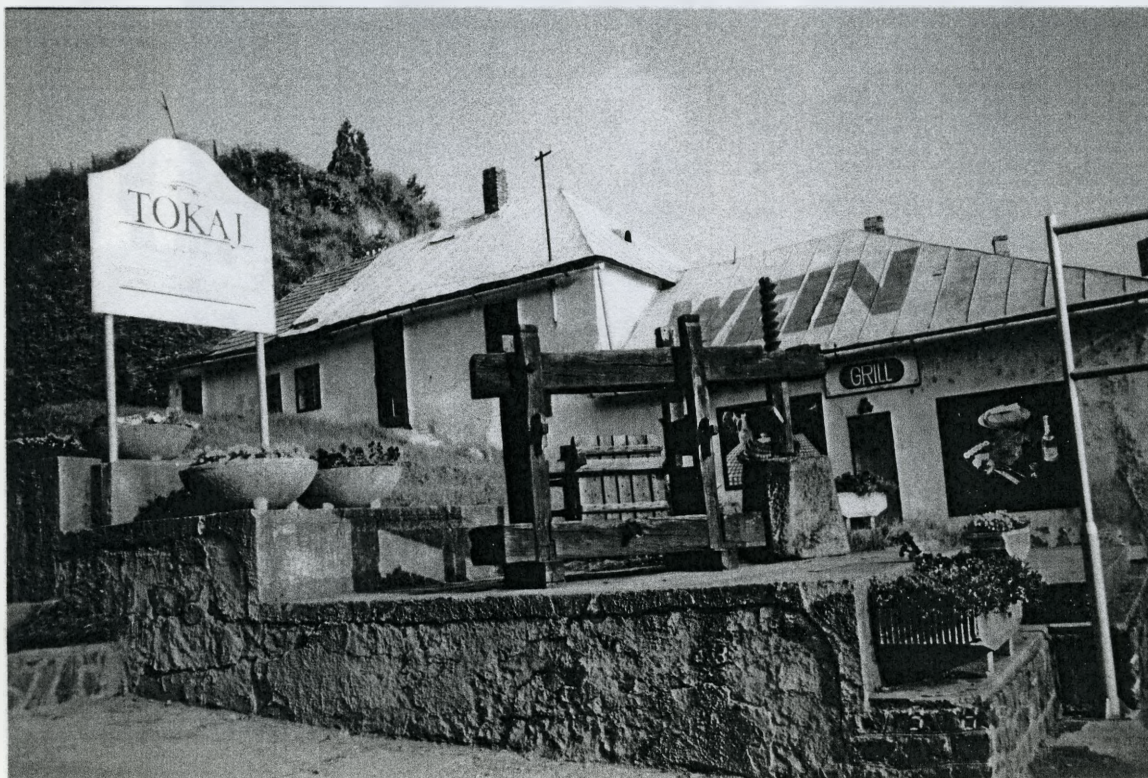
Ungaril ei läinud hästi ka viimases sõjas. Nüüd siis on Ungari riigina enam-vähem niisama vaba (või mittevaba?) kui Eesti. Seisan Gellerti mäel ja mõtlen: kaksikmonarhia andis maailmale sildade-losside-väljakute Budapesti, mille poolest see linn maailmas tuntud ongi; Ungari Rahvavabariigi meenutuseks aga kõrgub siin see tohutu uusklassitsitlik monument — nii armas stiil kõikidele totalitaarsetele riikidele — memoriaal Ungari vabaduse eest langenutele. Nagu Estonia teatri esise 1905. a revolutsiooni monumendi puhul, armastatakse

ka Gellerti kolossi puhul väita, et sel pole mingit tegemist kommunismi ja totalitaarse riigiga. Olgu siis nii, et lihtsalt Ungari vabaduse eest langenutele, vaidlema ei hakka.

INGA

Ungaris säras pidevalt kaks päikest: üks kõrgel taevas ja teine maa peal — meie giid Inga. Inga rääkis meile Lätist ja Leedust, Poolast ja Slovakkias ja muidugi Ungarist. kui küsisime, millest see huvi Ungari vastu, vastas ta, et lihtsalt armastab seda maad. Inga tundus teadvat Ungarist kõike ja jagas seda meiega säravi silmi ja lõõskavast päikesest hoolimata. Armastusega on imelik lugu: see hakkab külge. Küllap tundsin seda viimasel õhtul Tokajis kõik. Väikese kingituse üleandmisel Inga pidi Jaan tunnistama, et ta on lihtsalt sõnatu, ning Inga ärasaatmine järgmisel päeval Miscolcis — Inga nimelt jäi meist Ungarisse maha — oli kõnekas. Seisime bussi kõrval ümber Inga poolringis. Kõik oli nagu öeldud, aga minekule end ka keegi ei seadnud. Kui ta lõpuks oma suure koti selga upitas ja jaama poole keeras, vaatasime talle nii kaua järele, kui ta veel paistis. Siis saigi Ungari-reis otsa.

Kersti Kaldma

Reis lõppes kuulsas Tokajis kuulsaid veinisorte nautides

Abiks õpetajale "Maailmakirjanduse" I osa õpetamisel

Gümnaasiumi kirjandusõpetaja on maailmakirjanduse õpetamisel mõneti ikka veel vaeslapse osas: kogu autoriteetne uue väliskirjandus, iseäranis 20. saj. tippautorite käsitus puudub siiani. Rahustuseks võib öelda, et õpiku koostamisega tegeleb prof. Jüri Talvet ja tema meeskond TÜ õppejõude.

1993. a. ilmus "Maailmakirjanduse lugemik", pakkudes rikkalikult eri autorite tekste. 1995. a. tundsiime suurt kergendust J. Talveti "Maailmakirjanduse" I osa ilmumise üle. Et viimases väljaandes on olemas üksnes loenguline materjal, paluti minult kui tegevõpetajalt tööjuhiste ja -ülesannete koostamist, mis hõlbustaks maailmakirjanduse kursuse õpetamist. Kuigi kogumiku alapealkiri on "Abiks

õpetajale" (seal leidub ka pisut soovitava iseloomuga metoodilisi näpunäiteid), peaks see õigupoolest olema iga õpilase käsutuses. Siis vältiksime ülesannete paljundamisega seotud kulutusi. Kui väljaanne ilmub niisugusel kujul, nagu olen seda planeerinud, on selles ka õppematerjali hõlmav kokkuvõtlik tabel AEG JA KIRJANDUS ning õpikus esinevate kirjandusterminite sõnastik. Tööülesanded aktiveerivad õpilaste mõtetegevust, suunavad iseseisvatele järeldustele ja juhivad tähelepanu rohke sekundaarkirjanduse kasutamise võimalustele. Palju ülesandeid põhineb MKL-is ilmunud tekstide analüüsil ja üldistamisel.

Olen silmas pidanud ka ainetevahelisi seoseid: leidub kirjandiõpetusliku suunitlusega tööülesandeid, teemasid esseele kirjutamiseks, referaatide koostamiseks jne.

Mõistagi tuleb tööülesandeid jagamisel diferentseerida, paljud neist on orienteeritud mõtlevale ja huvilisele õpilasele.

Kogumiku peaesmärk on võimaldada süvitsiminekut maailmakirjanduse tippautorite õpetamisel, nende loomingu sõnumi ja leitmotiivide avamisel eri metoodiliste võtetega. Ilukirjandus ei ole omaette seisev kunstiliik, vaid sellega seonduvatele teemadele ja nimelele muusikast ning kujutava kunsti vallast olen samuti osutanud. Õpetajail, kes

maailmakirjanduse igavikulisust ja väärtuslikkust oluliseks peavad, on minu kostatud tööjuhenditest-ülesannetest kindlasti tuge leida. Lõpuks on kõik seal leiduv soovitusliku olemusega, mida õpetaja võib kasutada igapäevatoos oma täiendustega.

Murelikuks teeb õppematerjali kaanehind ja kui seda tellitakse liiga vähe, jääb kogumik ilmumata puhtmajanduslikel kaalutlustel. Ja õpetaja peab taas üksi otsima ja leidma ning aega kulutama selle kokkupanemisele, mida ta klassis võiks ajakaota õpilaste mõtetegevuse intensiivistamiseks ning tundeelu ergastamiseks kätte jagada.

Lugupidamisega
Aili Kiin 15. okt. 1997

Milline sügisetüüp oled?

1. Kas sulle meeldib rohkem ring (1p.), ruut (2p.) või kolmnurk (3p.)?
2. Kui sajab vihma, kas siis magad (1), loed lehte (2) või lähed matkama (3)?
3. Kas eelistad nälja peletamiseks kartulikrõpse (1), korralikku toitu (2) või iirisetäidisega komme (3)?
4. Kas su lemmik jalanõud on kalossid (1), kummikud (2) või sandaalid (3)?
5. Kas eelistad infokanalina vanaema (1), ajalehti (2) või loodust (3)?

Tulemused.

5-8 punkti.

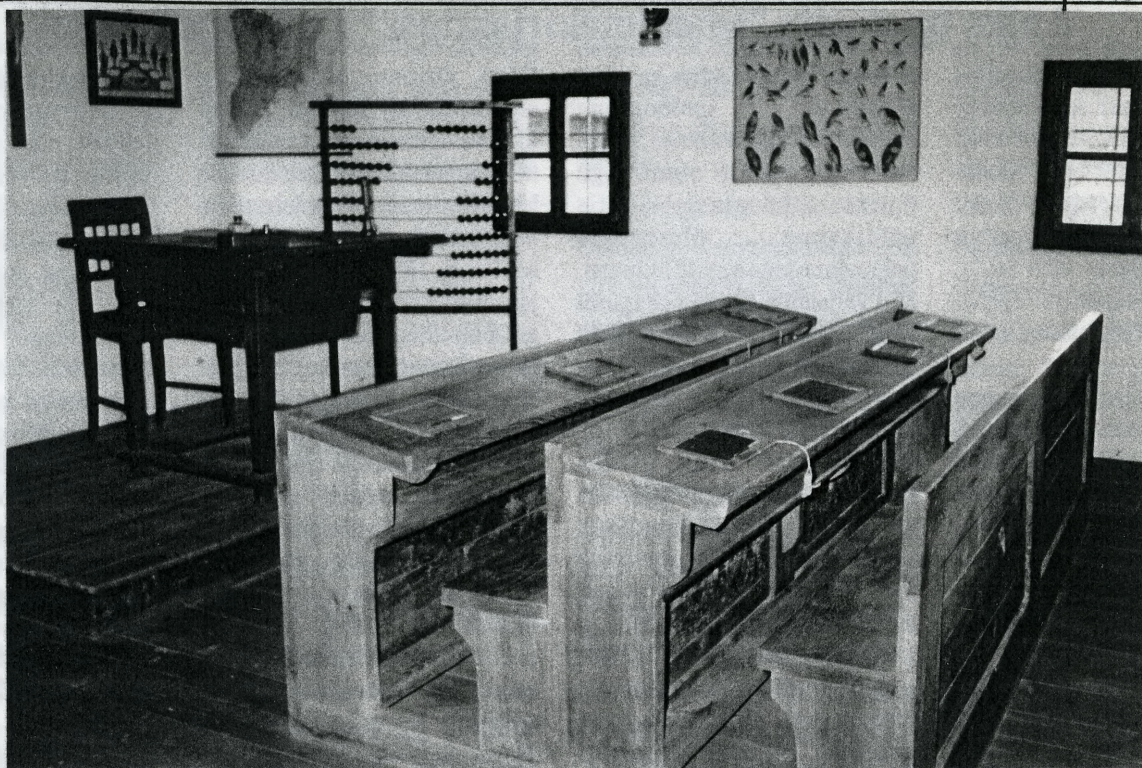
Oled talveunes siili tüüpi. Mida vähem nurgelised on asjad, mida vähem vaeva nõuavad tegevused, seda rohkem need sulle meeldivad. Õhtul on sul kombeks kõht korralikult täis süüa, et järgmine hommik ja lõuna muretult voodis mööda saata. See pole kasulik! Vähemalt inimestele mitte.

9-12 punkti.

Oled langeva sügislehe tüüpi. Sulle meeldib see, mis kindel. Paned kummikud jalga- siis on kindel, et ootamatu vihm ei häiri sind.

13-15 punkti.

Oled paduvihma tüüpi. Teed kõik selleks, et asjad läheksid nii, nagu minema peavad. Aga ... mõned asjad edenevad iseenesest palju paremini. Sambla järgi ilma ennustamise vahel võiksid mõnikord kuulda, mida ilmajaam asjast arvab. Usu, nii on kergem.

Koolituba Szentendre vabaõhumuuseumis meenutas Oskar Lutsu lugusid

Kuhu edasi?

Igal rahval on oma reputatsioon. Kui prantslasi peetakse kergemeelseteks ja lõbusateks, sakslasi rangeteks ja asjalikeks, siis inglasi on harjutud pidama külmadeks, resrveerituteks ja kõrkideks inimesteks, kes ei käratse tänavail, ei suudle avalikes kohtades ega vaheta naljalt oma valitsust. Eeldatakse, et nad on püsiva loomuga,

muretud ja spordilembelised. Ütlus: "Mu kodu on minu kindlus" on pärit just Inglismaalt, mille asukad eelistavad aiaga ühepereelamuid. Inglise kodus on kesksel kohal kaminatuli ja tee joomine. Sageli kujutlevad välismaalased inglasi tviidülikonnas, piip suus ja koer kannul jalutamas, oma maavaldusi üle vaatamas.

Inglased on väga lahked, ausad ja tagasihoidlikud. Tänavate rägastikus ära eksides pole turistil muret - juba esimene kõnetatu teeb kõik temast oleneva, et hädalisele teed juhatada. "Siin ei tohi te kiirustada. Olete kannatlikkuse, püsivuse, pikaldase, kuid järjekindla mõtlemise maal, kusei peeta lugu abstraktse mõtlemise

pilvekuhjadest, vaid argikogemuse kruusakividest. (Nikos Kazantakis) Eelnev jutt pärineb Taisto Reisi kataloogist. Prantsusmaal, Norras ja Ungaris on käidud. Miks mitte järgmisel suvel Inglismaa ja Sotimaa? Mõtle, seltsikaaslane, ja hakka juba praegu oma järgmist suve planeerima.